

**Farg‘ona viloyati yuridik texnikumi
direktorining o‘quv ishlari bo‘yicha 1-
o‘rinbosari, 2-darajali yurist
M.Toshmatova taqrizi ostida**

**Usmonova Odina Habibovna
Farg‘ona viloyati yuridik texnikumi
maxsus fan o‘qituvchisi
3-darajali yurist. Tel. 90 277 35 72.
Email: odinausmonova47@gmail.com**

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA DAVLAT XIZMATCHILARINING KONSTITUTSIYAVIY HUQUQLARI

Annotatsiya: Ushbu maqolada O‘zbekiston Respublikasida davlat xizmatchilarining konstitutsiyaviy huquqlarini tahlil qilish, bu boradagi asosiy muammolarni aniqlash va ularni hal etish yo‘llarini taklif qilishga e‘tibor qaratilgan. Shuningdek, davlat xizmatchilarining huquqiy maqomini yaxshilash va umuman, davlat xizmatlari sifatini oshirish borasida taklif va mulohazalar bayon qilingan.

Kalit so‘zlar: Davlat, konstitutsiya, davlat xizmatchilari, huquq, majburiyat, tenglik va kamsitilmaslik huquqi, sud himoyasi huquqi, ijtimoiy himoya huquqi, davlat xizmatchilarining huquqlari, davlat xizmatchilarining majburiyatlari.

КОНСТИТУЦИОННЫЕ ПРАВА ГОСУДАРСТВЕННЫХ СЛУЖАЩИХ В РЕСПУБЛИКЕ УЗБЕКИСТАН

Аннотация: Данная статья посвящена анализу конституционных прав государственных служащих в Республике Узбекистан, выявлению основных проблем в этой связи и предложению путей их решения. Кроме того, были представлены предложения и комментарии по улучшению правового статуса государственных служащих и повышению качества государственных услуг в целом.

Ключевые слова: Государство, конституция, государственные служащие, право, обязанность, право на равенство и недискриминацию, право на судебную защиту, право на социальную защиту, права государственных служащих, обязанности государственных служащих.

CONSTITUTIONAL RIGHTS OF PUBLIC SERVANTS IN THE REPUBLIC OF UZBEKISTAN

Abstract: This article is devoted to the analysis of the constitutional rights of civil servants in the Republic of Uzbekistan, identifying the main problems in this regard and proposing ways to solve them. In addition, proposals and comments were presented to improve the legal status of civil servants and improve the quality of public services in general.

Key words: State, constitution, civil servants, right, duty, right to equality and non-discrimination, right to judicial protection, right to social protection, rights of civil servants, duties of civil servants.

1992-yilda mustaqil O‘zbekiston Respublikasining birinchi Konstitutsiyasi qabul qilindi, unda fuqarolarning, jumladan, davlat xizmatchilarining asosiy huquq va majburiyatlari belgilab berildi. Keyingi yillarda davlat mansabdor shaxslarining huquq va majburiyatlariga oid bir qancha muhim qonunlar qabul qilindi. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida davlat tashkil etilishi

va faoliyatining asosiy tamoyillari, fuqarolarning huquq va majburiyatlari, shuningdek, davlat organlari faoliyatining asosiy tamoyillari, jumladan, davlat xizmatchilarining huquq va majburiyatlari mustahkamlab qo'yilgan.

Tenglik va kamsitilmaslik huquqi O'zbekiston Respublikasida davlat xizmatchilari konstitutsiyaviy huquqlarining asosiy tamoyillaridan biridir. Bu tamoyil davlat xizmatchilariga jinsi, yoshi, millati, dini, tili va boshqalarga ko'ra hech qanday kamsitishlarsiz adolatli va teng munosabatda bo'lishini ta'minlaydi.

O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida fuqarolarning, shu jumladan davlat xizmatchilarining qonun va sudlar oldida tenglik huquqi aniq kafolatlangan. Shuningdek, davlat xizmatchilari hech qanday sababga ko'ra kamsitilishi mumkin emasligi, barcha davlat xizmatchilariga davlat xizmati va lavozimlarida ko'tarilishda teng imkoniyatlar mavjudligi belgilab qo'yilgan.

Bundan tashqari, O'zbekiston Respublikasida davlat xizmatchilari huquqlarini kamsitishlardan himoya qilishga qaratilgan qonunlar va boshqa huquqiy hujjatlar qabul qilinmoqda. Jumladan, "Davlat davlat xizmati to'g'risida"gi qonunda davlat xizmatiga qabul qilish, ko'tarilish, mehnatga haq to'lash va davlat xizmati bilan bog'liq boshqa masalalarda kamsitishning hech qanday shakli qo'llanilmasligi belgilab qo'yilgan.

Shuningdek, O'zbekiston Respublikasida davlat xizmatchilari huquqlarini kamsitishlardan himoya qilishga qaratilgan xalqaro konvensiyalar mavjud. O'zbekiston Respublikasi tomonidan 1995-yilda ratifikatsiya qilingan Xalqaro mehnat tashkilotining 111-sonli "Kamsitish (mehnat va kasb) to'g'risida"gi Konvensiyasi fikrimizga misol bo'ladi.

Shunday qilib, tenglik va kamsitilmaslik huquqi O'zbekiston Respublikasida davlat xizmatchilarining konstitutsiyaviy huquqlari sohasida hurmat qilinishi lozim bo'lgan eng muhim tamoyillardan biridir. Davlat ushbu tamoyilni ta'minlashga majburdir

Davlat ishlarini boshqarishda ishtirok etish huquqi O'zbekiston Respublikasida davlat xizmatchilarining asosiy konstitutsiyaviy huquqlaridan biridir. Bu huquq O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 32-moddasida mustahkamlab qo'yilgan bo'lib, har bir fuqaro davlat va jamiyat hayotida ishtirok etish huquqiga ega.

Bu huquqni ta'minlash uchun O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida davlat xizmatchilariga davlat ishlarini boshqarishda faol ishtirok etish imkonini beruvchi bir qator mexanizm va institutlar belgilangan. Xususan, Konstitutsiyada fuqarolarning davlat hokimiyati va boshqaruvi organlariga saylash va saylanish, shuningdek, referendumda qatnashish huquqi belgilangan.

Davlat xizmatchilari, o'z navbatida, davlat va mahalliy miqyosda qarorlar qabul qilish jarayonlarida faol ishtirok etishi, davlat organlarida fuqarolar va jamiyat manfaatlarini ifoda etishi, shuningdek, boshqaruv tizimi va jamiyatni takomillashtirish bo'yicha tashabbus va takliflar bilan chiqishlari mumkin.

Shunday qilib, davlat ishlarini boshqarishda ishtirok etish huquqi O'zbekiston Respublikasida davlat xizmatchilarining konstitutsiyaviy huquqlarini ta'minlashda muhim o'rin tutadi va fuqarolik jamiyatini mustahkamlash, demokratiyani rivojlantirish va fuqarolar manfaatlarini himoya qilishga xizmat qiladi. .

Sud himoyasi huquqi O'zbekiston Respublikasida davlat xizmatchilarining asosiy konstitutsiyaviy huquqlaridan biridir. U O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 29-

moddasida mustahkamlangan bo‘lib, har bir fuqaroning o‘z huquq va erkinliklarini sud orqali himoya qilish huquqini kafolatlaydi.

Bu huquqni ta‘minlash uchun O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida davlat xizmatchilariga adolatli sud qarori olish imkonini beruvchi bir qator mexanizm va institutlar belgilangan. Xususan, Konstitutsiyada sud hokimiyatining mustaqilligi, aybsizlik prezumtsiyasi, himoya va advokatlik huquqi kafolatlangan.

Davlat xizmatchilari o‘z huquqlari buzilgan deb hisoblagan hollarda o‘z konstitutsiyaviy huquq va erkinliklarini himoya qilish uchun sudga murojaat qilishlari mumkin. Bundan tashqari, kamsitish yoki milliy kelib chiqishiga ko‘ra noqonuniy ravishda ishdan bo‘shatilgan yoki ishga joylashish rad etilgan davlat xizmatchilari ham huquqiy himoyaga ega bo‘lishi mumkin.

Shunday qilib, sud orqali himoyalash huquqi O‘zbekiston Respublikasida davlat xizmatchilarining konstitutsiyaviy huquqlarini ta‘minlashda muhim o‘rin tutadi va ularning huquq va erkinliklarini sudda himoya qilishga xizmat qiladi.

Ijtimoiy himoya huquqi O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 43-moddasida mustahkamlab qo‘yilgan bo‘lib, har bir fuqaro ijtimoiy himoya va davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanish huquqiga ega. Ijtimoiy himoya va farovonlik huquqini ta‘minlash maqsadida O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida davlat xizmatchilari va ularning oila a‘zolarini qo‘llab-quvvatlashga qaratilgan qator chora-tadbirlar va ijtimoiy himoya dasturlari belgilangan. Bundan tashqari, davlat xizmatchilari nogiron bo‘lib qolgan yoki ishini yo‘qotgan hollarda ham ijtimoiy yordam olishlari mumkin.

O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida davlat xizmatchilarining ijtimoiy ta‘minot, jumladan, pensiya, sug‘urta va ijtimoiy himoyaning boshqa shakllaridan foydalanish huquqi kafolatlangan. Davlat xizmatchilari, shuningdek, sog‘liqni saqlash, ta‘lim, madaniyat va davlat tomonidan ko‘rsatiladigan boshqa turdagi ijtimoiy xizmatlardan foydalanish huquqiga ega.

Demak, ijtimoiy himoya va farovonlik huquqi O‘zbekiston Respublikasida davlat xizmatchilarining muhim konstitutsiyaviy huquqi bo‘lib, ularga turli sohalarida davlat tomonidan ijtimoiy qo‘llab-quvvatlanishini kafolatlaydi va jamiyatda farovon yashashini ta‘minlaydi.

O‘zbekiston Respublikasida davlat xizmatchilarining huquqiy maqomini takomillashtirish bo‘yicha quyidagi takliflarni berish mumkin.

Davlat xizmatchilarining konstitutsiyaviy huquqlarini himoya qilish mexanizmlarini mustahkamlash: davlat xizmatchilarining huquqlarini himoya qilish va hurmat qilishning yanada samarali mexanizmlarini ishlab chiqish, masalan, ularning huquqlarini himoya qilish uchun maxsus organlar va institutlarni tashkil etish zarur.

Davlat xizmatchilarini tayyorlash sifatini oshirish: davlat xizmatchilarining malakasini oshirish, ularning ta‘lim dasturlari va malaka oshirishdan foydalanish imkoniyatini ta‘minlash, shuningdek, kasbiy o‘sishi uchun shart-sharoit yaratish bo‘yicha tizimli ishlarni amalga oshirish zarur.

Davlat xizmatchilarining ish haqini oshirish: davlat xizmatchilarining mehnati va erishgan yutuqlari uchun adolatli va yetarli haq to‘lanishini ta‘minlash zarur, bu esa o‘z navbatida davlat xizmatiga eng malakali va g‘ayratli kadrlarni jalb qiladi.

Davlat xizmatchilarining ijtimoiy kafolatlarini kengaytirish: Davlat xizmatchilari uchun ta'vil muddatlarini ko'paytirish, mehnat sharoitlarini yaxshilash, tibbiy sug'urta va pensiya to'lovlarini ta'minlash kabi ijtimoiy kafolatlarni kengaytirish zarur.

Davlat xizmatchilarining mustaqilligini ta'minlash: Davlat xizmatchilarining o'z xizmat vazifalarini erkin bajarishi, jamiyat va davlat manfaatlarini yo'lida mustaqil qarorlar qabul qilishi uchun tashqi ta'sir va manfaatlardan mustaqilligini kafolatlash zarur. Mazkur takliflar mamlakatda davlat xizmatchilari erkinliklarini ta'minlash hamda ular faoliyatining samaradorligini oshirishda muhim rol o'ynaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Saydullayev Sh.A. Davlat va huquq nazariyasi. Darslik. Ikkinchi nashr. T.«Yuridik adabiyotlar publish», 2021
2. Ahmedshayeva M. Davlat mexanizmi va hokimiyatlar bo'linishi. O'quv qo'llanma. - T.: TDYI, 2005. - 66 b.
3. Исламов З. Общество. Государство. Право. (Вопросы теории). - Т.: Адолат, 2001. - 695 с.
4. Islomov Z.M. Davlat va huquq nazariyasi. - T.: Adolat, 2007. - 916 b.
5. Лазарев В.В., Липень С.В., Саидов А.Х. Теория государства и права. Учебник / под ред. акад. Абдурахманова К.Х. - М.: Рос. экон. акад., 2008.
6. Odilqoriyev X. Davlat va huquq nazariyasi. Darslik. - T.: Adolat, 2018. - 528 b.
7. Saburov N. Davlat va huquq nazariyasi. O'quv-uslubiy qo'llanma. - T.: TDYI, 2008. - 108 b.
1. Saidov A. Davlat va huquq asoslari T.: 2021
2. Odilqoriyev X. Davlat va huquq nazariyasi. Darslik. - T.: Adolat, 2018
8. Исламов З. Общество. Государство. Право. (Вопросы теории). - Т.: Адолат, 2001
9. Islomov Z.M. Davlat va huquq nazariyasi. - T.: Adolat, 2007
10. Ahmedshayeva M. Davlat mexanizmi va hokimiyatlar bo'linishi. O'quv qo'llanma. - T.: TDYI, 2005
11. Yangi O'zbekistonning Yangi Konstitutsiyasi xalqimiz muallifligida yaratiladi – <https://constitution.uz/>
12. Yangi O'zbekistonda yangi tahrirdagi Konstitutsiya – <https://iiau.uz/oz/news/2092>
13. O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy Sudining qarori: “O'zbekiston Respublikasi O'zbekiston Respublikasi Oliy Majlisi qonunchilik palatasining “O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi to'g'risida”gi O'zbekiston Respublikasi Konstitutsiyaviy Qonuni loyihasi bo'yicha O'zbekiston Respublikasi referendumini o'tkazish haqida”gi qarorining (ilovasi bilan) O'zbekiston Respublikasining Konstitutsiyasiga muvofiqligini aniqlash to'g'risidagi ish yuzasidan” – <https://lex.uz/ru/docs/-6405731>
14. Yangi O'zbekistonning yangi Konstitutsiyasi! – <http://marifat-ziyo.uz/articles/constitution16>